

**Totivs Ivris Canonici Compendivm, Siue, Brevis Svmma In
Qvinque Libros Decretalivm Sacri Concilii Tridentini
Decretis Accommodata**

In Qva Ivris Canonici Primæ Institutviones, seu Elementa ita traduntur, vt plurima breuiter ac decisiuè explicentur, & Canonum, Glossarum, ac Doctorum receptorum auctoritate communiantur ...

Axel, Johannes Honorius van

Coloniae Agrippinae, 1656

De Religiosis domibus, ut Episcopo sint subjectæ. Titulus XXXVI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61552](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61552)

gitur in pœnitentia, ut istic, metuendum cæteris arctioris disciplinæ præstet exemplum, *d. cap. si qua monachorum 27. quæst. 1.* quod si ex illicitis complexibus sive nuptiis liberos procreaverit, à monasteriorum cætu, Ecclesiarum que conventibus eliminantur, in ergastulis retruduntur, in articulo mortis solius misericordiæ intuitu eis per communionis gratiam subvenitur ad conservandam Ecclesiæ disciplinam, & cæterorum terrorem, *c. impudica 27. quæst. 1. & ibi gloss. & Can. In Abbatissa corruptio subsequens castigatur pœna privationis, Crescent. decis. 9 deprobat per c. impudicas. c. pervenit c. omnes Fœmina 27. q. 1.*

De Religiosis domibus, ut Episcopo sint subjectæ.

Titulus XXXVI.

SUMMARIA.

- 1 Religiosæ domus sunt templa, monasteria, Xenodochia, oratorium, auctoritate episcopi ædificatum, collegia quacunquæ.
- 2 Hospitale deputatum ad hospitalitatem auctoritate Episcopi secus si sit ædificatum sine auctoritate Episcopi de quo patronus ad libitum disponit dum vivit.
- 3 Collegio quacunquæ, ac confraternitates laicorum, elemosynæ, montis pietatis, pia loca omnia quomodocunquæ nuncupenter.
- 4 Subsunt episcopo in cuius diocesi sita sunt quo ad ius Episcopale.
- 5 Non subsunt Episcopo in temporalibus, videlicet ut de rebus temporalibus seu proveniunt earum possit disponere ad libitum, sed ut ordines ad usum destinatum.
- 6 Hospitalium administrationes non tamen regularibus subiectos ubi viget regularis

observantia, Episcopus monitione præmissa ad hospitalitatis munus recipi obendum per censuras & alia juris remedia compellit.

- 7 Ac etiam ipsorum hospitalium administratione perpetuo privat.
- 8 Cogit administratores cæterorum piorum locorum ut ea quæ largitione fidelium ad certum usum sunt destinata ad illum usum convertant.
- 9 Si ad certarum personarum genus suscipiendum fuerint instituta, nec ibi similes aut perpauca persone reperiantur fructus illorum in alium pium usum convertit adhibitis duobus de capitulo per ipsum diligendis.
- 10 Visitat omnia loca pia quomodocunquæ, nuncupata.
- 11 Administratores piorum locorum ac Fabricæ cuiusvis Ecclesiæ singulis annis rationem ordinario reddere tenentur.

VISVM est de statu religiosorum, nunc dicendum est de religiosis domibus, & capellis, Religiosæ ÷ domus sunt, templa, monasteria, *c. qua semel 19. qu. 3.* Xenodochia, *c. de xenodochiis hoc tit.* oratorium auctoritate Episcopi ædificatum, *c. unicuique cum c. seq. de consecr. dist. 1.* Hospitale ædificatum, vel deputatum ÷ ad hospitalitatem auctoritate Episcopi, *c. adhuc hoc tit. Greg. 15. decis. 4. n. xj. & 15. & 16. Felin. in c. de quarta à num. 3. usque ad num. 18. de præscript.* qua ex aliquibus signis præsumitur traditis per Pan. in c. inter dilectos numer. 8. & seq. de donat. & ibi Can. ac ad mundanos usus reduci non potest, *d. c. adhuc*, idque regulare est in omnibus consecratis, & Deo dicatis, *c. ligna c. vasa de consecr. dist. 1.* secus si est ædificatum sine auctoritate Episcopi, de quo patronus hospitalis ad libitum disponit, *c. inter*

inter dilectos de donat. & ibi Collect. n. 8. Pan. n. 12. & dum vivit, sublati lectis potest reducere ad temporalitatem, d. cap. ad hac & ibi Pan. nu. 4. & in d. c. de xenodochijs num. 3. eo mortuo pertinet ad curam episcopi, vt pia defuncti voluntas mandetur executioni, §. si quis ad edificationem, & §. si quis autem pro redemptione captiuorum. Auth. de eccl. tit. Pan. in d. c. de xenodochijs num. 3. tum quia ex dispositione iuris canonici, & ex decretis Conc. Tridentini, Episcopus etiam tanquam sedis Apostolicæ delegatus est in casibus à iure concessis executor omnium piarum dispositionem tam in vltima voluntate, quam inter viuos, c. tua nobis de testam. c. episcopi sess. 22. etiam si in fundatione privati hospitalis cautum si, quod Episcopus non se intromittat, d. c. tua nobis & ibi Can. licet aliter sentiat Anchar. in d. c. ad hac num. 5. verum id non tenetur episcopo in episcopali-bus respondere, nec gaudet priuilegijs piæ domus, neque episcopo competit in eo institutio, aut destitutio, Bald. in auth. hoc ius porrectum num. xj. C. de sacros. eccl. Pan. in d. c. de xenodochijs sub. num. 3. in fin. Anch. in d. c. ad hac num. 3. quamuis tenentium in eo hospitalitatem collegium sit licitum Pan. in d. c. inter dilectos num. 10. Præterea censentur

3 religioſæ domus ꝛ Collegia quæcumque, ac confraternitates laicorum, elemoſynæ montis pietatis, siue charitatis, pia omnia loca quomodocumque nuncupentur, etiam si cura præfatorum locorum ad laicos pertineat, quæ ad Dei cultum, & animarum salutem, seu pauperes sustentandos, captiuos redimendos, instituta sunt, c. Ioannes de testam. l. pen. & fin. C. de sacros. eccl. ac rectores hospitalium, similiaque locorum piarum, quando fundata sunt auctoritate Episcopi, non possunt conueniri in causis tangentibus eadem loca, nisi in foro ecclesiasti-

Summa in Decretal.

co etiam si habeant vxorem, quia quæ religioſis adhærent sunt religioſa, Rom. sing. 353. l. qua religioſis ff. de rei vendic. in persona, & alijs rebus proprijs non gaudent priuilegio clericali, pulchre Ant. de Butr. in c. 2. n. 6. vers. de hospitalarijs de for. comp.

Subsunt religioſæ ꝛ domus illi Episcopo, ꝛ in cuius diœcesi sita sunt, c. cum dilectus §. pen. hoc tit. c. cum Episcopus de off. ord. in 6. etiam si auctoritate Papæ sint vnita Ecclesiæ alterius diœcesis, c. quia monasterium hoc tit. quoad ius episcopale, c. cum venerabilis h. tit. c. cum venerabilis de except. nisi sint priuilegio exemptionis munitæ, d. c. cum dilectus. aut præscriptione, d. c. cum dilectus c. auditis de præscript. vel Episcopis ius episcopale remiserit pure, aut sub annua certa responsione, vel censu; c. constitutis hoc tit. quia episcopus potest concedere priuilegia exemptionis, & legem iurisdictionis remittere de consensu sui capituli, c. visis 16. quæst. 2. & ibi Archid. n. 4. & Can. d. c. cum venerabilis iuncto c. pastoralis de donat. quantumcumque generaliter eximat ecclesiam, semper retinet visitationem, procuracionem, correctionem & cathedaticum, gl. in d. c. visis in verb. traditæ Rot. decis. 2. de censib. in antiq. & diuers. decis. 186. numer. 2. part. 1. in ecclesiam constructa, & ædificata, quia tunc agitur de amittendo iure quæſito; sed episcopus in limine foundationis potest ecclesiam, aut alium pi-um locum liberare à visitatione, ac supradictis iuribus in sui, ac successorum præiudicium, quia remittit ius quærendum, & forsitan alias non fundasset, c. cum dilectus §. dictus & ibi gloss. in verb. constitutum, & Can. de consuet. Felin. in c. cum venerabilis sub. n. 33. de except. Innoc. in c. in Lateranensi sub. n. 5. de præb. Pan. in c. nobis sub. n. 5. de iurepatr. Roch. de Curr. de iurepatr. in gloss. super verb. pro eo nu. 26. & seqq. Bald. in l. fin. §. vbi autem n. 6. in fin. C. de

H h h h

caduc.

caduc. toll. licet Freder. de sen. conf. 247. aliter
sentiat. Ang. de Perus. in l. testamenta C. de te-
stam. fuse distinguit. Concessa ab Episcopo
inferiori facultas corrigendi, carcerandi, &
mulctandi, non intelligitur de correctione
quæ fit in visitatione; sed de ea, quæ fit in
ordinaria cognitione causarum criminalium,
Rot. diuers. d. decis. 186. n. 3. part. 1. gl. pen. in c.
pastoralis, & ibi Can. de donat. cap. cum venera-
bilis de censib. Rot. decis. 2. de censib. in antiq.
quia materia est odiosa, & stricte intelli-
genda, in præiudicium Archidiaconi non
potest iura aliqua ecclesiæ remittere, cap.
2. de excess. pralat. Non subsunt præfata
5 † domus Episcopo in temporalibus, videli-
cet, vt de rebus temporalibus, seu proventi-
bus earum possit disponere ad libitum, seu
in vsus suos conuertere, nisi alias probetur
hoc ius competere Episcopo de iure spe-
ciali, d. cap. cum venerabilis hoc tit. & ibi Pan.
in princip. d. c. cum venerabilis de except. & ibi
Panor. in 6. not. sed vt ordinet ad vsum de-
stinatum, Panor. in d. c. de xenodothis n. 3. etc.
nim omnes, & singulis cuiuscumque ordi-
nis & religionis, & dignitatis, etiam si laici
6 fuerint qui administrationem † hospita-
lium habent, non tamen regularibus subie-
ctis, vbi viget regularis obseruantia, si ab eo
moniti, hospitalitatis munus, adhibitis o-
mnibus ad quæ tenentur, necessarijs re ipsa
obire cessauerint, non solum per censuras
ecclesiasticas, & alia iuris remedia ad id
7 compellit, sed etiam † hospitalis ipsius ad-
ministratione perpetuo priuare potest, ali-
isque tunc eorum loco ab ijs, ad quos perti-
net, substituuntur, c. admonet §. itaque si præ-
dicti sess. 25. c. eurent sess. 7. & nihilominus pri-
uat ad fructuum restitutionem, quos con-
tra ipsorum hospitalium institutionem per-
ceperunt, quæ nulla eis remissione, aut com-
positione indulgetur, in foro conscientia

tenentur, d. c. admonet §. & prædicti sess. 25.
Eadem ratione cogit † administratores ce-
terorum piorum locorum, vt ea, quæ largi-
tione fidelium ad certum vsum sunt delti-
nata, ad illum, & non ad alium vsum con-
uertant; Clem. quia contingit de relig. domib.
gloss. 1. in c. 3. de appell. & ibi Can. l. 1. ff. de ad-
min rer. ad ciuit. pertin. & ibi DD. aut si loca †
pia, vel hospitalia ad certarum personarum ge-
nus suscipiendum fuerint instituta, nec ibi
similes personæ, aut perpauca reperiantur,
fructus illorum in alium pium vsum, quili-
lorum institutioni proximior sit, aut pro lo-
co, aut tempore vtilior, conuertit adhibitis
duobus de capitulo, qui rerum vsu peritio-
res sint, per ipsum diligendis, nisi aliter for-
te etiam in hunc casum in eorum fundatione,
& institutione fuerit expressum, d. c. admo-
net §. quod si hospitalia sess. 25. Præterea ex de-
cretis Conc. Tridentini Episcopus tanquam
sedis Apostolicæ delegatus in casibus à iure
expressis omnium piarum dispositionum,
tam in vltima voluntate, quam inter viuos
est executor, vt supra dictum est, habet ius
† visitandi hospitalia, collegia quæcumque,
ac confraternitates laicorum, non tamen
quæ sub Regum immediata protectione sunt,
sine eorum licentia, elemosynas montis
pietatis, & pia loca omnia quomodocumq;
nuncupata, etiam si dictorum locorum cura
ad laicos pertineat, atque eadem sint ex-
emptionis privilegio munita, non obstante
quacumque consuetudine etiam immemor-
rabili, privilegio, aut statuto. c. episcopi sess.
22. ac tenentur administratos tam laici, quæ
† ecclesiastici dictorum locorum piorum, et
ac fabricæ cuiusvis ecclesiæ, etiam cathedra-
lis annis, etiam non requisiti offerre, Clem.
quia contingit §. illi etiam, ibi gl. in verb. singu-
lis annis & Zab. n. 3. hoc tit. & reddere ratio-
nem administrationis ordinario, consuetu-
dinibus

dinibus, & privilegijs quibuscumque in contrarium sublatis, nisi secus forte in ordinatione, & institutione loci pijs cautum sit; quod si ex privilegio, aut consuetudine, aut ex constitutione aliqua loci, alijs ad deputatis ratio redenda sit, tunc cum ijs adhibendus est ordinaris, & aliter factæ liberationes administratoribus minime suffragantur, c. *administratores* sess. 22. admonet sess. 25. c. *fin. sess. 7. quod innovat Clem. quia contingit hoc tit.* non offerentes singulis annis rationes peccant, tamen non ex hoc sunt puniendi, sed puniri possunt, si requisiti non reddant, Zab. in d. Clem. cum contingat §. *illi num. 3.* & ibi *Can. Collect. in c. potuit num. 52. & 53. d. loc. at.*

De Capellis monachorum, & aliorum religiosorum.

Titulus XXXVII.

SUMMARIUM.

- 1 Capella ad religiosos Episcopi subditos pertinere possunt primo ex fundatione ipsorum religiosorum & habent in eis omnia temporalia Episcopus vero omnia spiritualia.
- 2 Secundo, ex donatione laici etiam facta sine consensu Episcopi & religiosi tantummodo obtinent in ipsorum.
- 3 Tertio, ex donatione Episcopi facta de consensu capituli cathedralis Ecclesie, que si facta est sub certa fama non habent plus iuris in Capellis quam in donatione expressum est.
- 4 Si donavit utroque iure vel pleno iure tunc habebunt temporalia & spiritualia.
- 5 Sed non possunt religiosi convertere fructus in usus proprios sicut Episcopus qui habet

Ecclesiam pleno iure subiectam non capit fructus pro utilitate proprios.

- 6 Si donavit capellas religiosi pleno iure in usus suos convertendas potest abbas, sustentatione clericis ibidem deservientibus ad vita necessaria reservata reliquos fructus sibi & religiosi retinere.
  - 7 Si Episcopus simpliciter donavit tunc illam portionem contrulisse videtur quam in eadem temporaliter percipere consuevit & si nihil tale percipiebat tunc videtur donasse id quod iure spirituali percipiebat in ipsa prater curam populi cathedralium, visitationem, procuracionem, & correctionem.
  - 8 Quarto, possunt Capella ad religiosos pertinere prescriptionem intercedente.
  - 9 Quinto, ex privilegio vel concessione apostolica cuius tenor inspiciendus & servandus est & si ex privilegio ad religiosos pertineat pleno iure quoad spiritualia & temporalia Episcopus in eis nihil potest attendere.
  - 10 Limita vno modo.
  - 11 Capella pertinent ad religiosos per unionem.
  - 12 In exemptis monasterijs & eorum Capellis quod principi placet legis habet vigorem.
  - 13 Si Episcopus monasterio exempto cum Capellis habitis & habendis concedit Ecclesiam, ea plenissimo iure pertinet ad monasterium etiam quoad correctionem excessuum excepta cura populi.
- N**unc in specie tractat de Capellis, & quæ pluribus modis possunt ad religiosos Episcopi subditos pertinere. Primo, ex fundatione ipsorum religiosorum, & habent in eis omnia temporalia, etiam si alius Ecclesiam dotasset, quia quicquid illi Ecclesie confertur, datur etiam monasteria: Episcopus vero omnia habet spiritualia,
- H h h h h 2 & si